

УДК 378.4

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-110-122>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

П. Г. Давидов

ORCID 0000-0001-6586-8116

О. С. Цибулько

ORCID 0000-0003-1297-5465

М. І. Харламов

ORCID 0000-0002-5289-0290

У статті охарактеризовано сучасні тенденції розвитку вищої освіти, враховуючи домінуючу роль концепції сталого розвитку. Оскільки освіта є невід'ємною частиною сучасного світу і покликана забезпечувати потреби різних і численних членів суспільства, функції і роль освіти також важливі і значні. У найбільш загальному вигляді роль освіти у суспільстві полягає у соціалізації та інкультурації його членів, тобто прилученні до культури. Саме освіта забезпечує передачу загальнозначимих знань та концептів соціального досвіду, моральних цінностей та етичних норм від старших поколінь до молодших. Не менш значущі інші функції освіти: комунікативна і когнітивна. Комунікація за допомогою освіти відбувається більш цілеспрямовано та індивідуалізовано, ніж через засоби масової інформації, друковані та електронні, або через виразні засоби, властиві різним жанрам мистецтва. Нарешті, когнітивна функція освіти полягає у сприянні пізнанню світу, передачі інформації.

У сучасних умовах, коли суттєво зростають цілісність, складність та інтеграційний потенціал світової спільноти, рівень антропогенного впливу на навколишнє середовище, а також масштаби та темпи соціальних змін, будь-яке, навіть невелике відставання в людському розвитку може викликати дуже несприятливі наслідки. Саме освіта покликана не допустити цього розриву у темпах змін. Відповіддю освітньої системи на цю потребу сучасного світу стає формування цілісного світогляду, що передбачає новий спосіб мислення, а значить – і дії людини, яка знає, розуміє суспільство, вміє жити в сучасному світі з його різноманіттям культур і стилів життя, долає власні стереотипи,

усвідомлює довгострокові наслідки своєї діяльності та здатна дати адекватну оцінку актуальним процесам життя.

Отже, означені у статті тенденції сучасного розвитку системи вищої освіти виштовхують до нової парадигми освіти, ключову роль у якій відіграє інтеграція, комунікація та поліструктурність. Відкритість системи вищої освіти виявляється в постійному оновленні та сприйнятті нових викликів, що і є перспективою подальших досліджень.

Ключові слова: *вища освіта, сталий розвиток, інтеграція, комунікація, поліструктурність.*

Постановка проблеми. Оскільки освіта є невід’ємною частиною сучасного світу і покликана забезпечувати потреби різних і численних членів суспільства, функції і роль освіти також важливі і значні. У найбільш загальному вигляді роль освіти у суспільстві полягає у соціалізації та інкультурації його членів, тобто прилучення до культури. Саме освіта забезпечує передачу загальнозначимих знань та концептів соціального досвіду, моральних цінностей та етичних норм від старших поколінь до молодших. Не менш значущі інші функції освіти: комунікативна і когнітивна. Комунікація за допомогою освіти відбувається більш цілеспрямовано та індивідуалізовано, ніж через засоби масової інформації – друковані та електронні або через виразні засоби, властиві різним жанрам мистецтва. Нарешті, когнітивна функція освіти полягає у сприянні пізнанню світу, передачі інформації.

Історичний досвід дедалі більше підтверджує істину, висловлену ще давніми мислителями, у тому, що найкращий суспільний устрій забезпечується гарною освітою і вихованням. Ось чому передові країни сьгодні визнають та здійснюють на практиці як базовий принцип державного будівництва, а також концепцій та стратегій забезпечення національної безпеки та розвитку суспільства принцип реальної пріоритетності науки, освіти та культури перед усіма іншими цілями та завданнями. Перехід до інформаційного суспільства, до суспільства, заснованого на знаннях (knowledge based society), немислимий без сучасної системи науки, освіти та культури, що забезпечує сталість суспільного поступу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми сучасної вищої освіти, різноманітні аспекти її реформування, питання входження української освітньої системи у загальноєвропейський освітній простір цікавлять вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як З. Батюкова, В. Гінецинський, В. Личенко, Д. Лихачов, А. Ліферов, О. Цибулько. Разом з

тим, окремих узагальнюючих досліджень, присвячених аналізу сучасних тенденцій розвитку вищої освіти, враховуючи домінуючу роль концепції сталого розвитку, немає.

Мета статті – охарактеризувати сучасні тенденції розвитку вищої освіти, враховуючи домінуючу роль концепції сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системи суспільствознавства та освіти у всьому світі переживають сьогодні період глибоких перетворень, тому що традиційні способи отримання та передачі знань, засновані на жорсткому поділі праці, на адміністративно-бюрократичних принципах організації, на «техносвідомості» та «технодії», на споживчих та товарно-грошових орієнтаціях, не здатні вирішити проблеми відтворення та розвитку суспільства у його соціально-гуманітарному вимірі.

В. Лисенко підкреслює, що ХХ століття, століття катастроф, виразно продемонструвало «надзвичайно непереконливий характер освітніх систем, які виявилися й надто автономними, і в той же час надто несамостійними, щоб суттєво перешкодити деструктивним тенденціям, що виникли в найбільш уразливих сферах життєдіяльності сучасної цивілізації» (Лисенко, 1993, с. 4).

Найбільш значні події та тенденції, що переважали у світовому співтоваристві у ХХ столітті, з усією очевидністю показали, що науково-технічний прогрес, економіка, політика та ідеологія можуть стати джерелами соціального розвитку лише в тому випадку, якщо вони сприяють духовному та інтелектуальному розвитку людини. Суть нової парадигми освіти полягає у погляді на людину як на самоціль та головну умову розвитку соціуму.

Одним із законів життя суспільства виступає такий закон, за якого люди змінюють навколишній світ значно швидше, ніж самих себе, свою свідомість та поведінку. У сучасних умовах, коли суттєво зростають цілісність, складність та інтеграційний потенціал світової спільноти, рівень антропогенного впливу на навколишнє середовище, а також масштаби та темпи соціальних змін, будь-яке, навіть невелике відставання в людському розвитку може викликати дуже несприятливі наслідки. Саме освіта покликана не допустити цього розриву у темпах змін.

Відповіддю освітньої системи на цю потребу сучасного світу стає формування цілісного світогляду, що передбачає новий спосіб мислення, а значить – і дії людини, яка знає, розуміє суспільство, вміє жити в сучасному світі з його різноманіттям культур і стилів життя, долає власні стереотипи, усвідомлює довгострокові наслідки своєї діяльності та здатна дати адекватну оцінку актуальним процесам життя.

Академік Д. Лихачов у статті «Виховувати в собі громадянина світу» писав, що перелом у мисленні людей, розуміння глобальних завдань виживання не можуть відбутися відразу, знадобляться десятиліття, щоб людина зрозуміла, що «вона, яка володіє мовою та свідомістю, – єдина надія всього життя Землі. ... Настав час мислити категоріями макросоціуму» (Лихачев, 1991, с. 167).

Процес інтегративного зближення держав, що відбувається в економіці та політиці, не міг не торкнутися й освіти. Більш того, інтеграційні тенденції в освіті отримали не менший розвиток, ніж в інших сферах суспільного життя, і принесли не менш значні результати. Наочне підтвердження цього – підписані за останні тридцять років регіональні конвенції та міждержавні угоди про співпрацю та партнерство у сфері освіти.

Однією з невід'ємних характеристик сучасної освіти є поліструктурність. Найбільш великими є його територіальна та організаційна субструктури. Під територіальною субструктурою розуміються взаємини «центру» та «периферії» світового освітнього простору, існування різноманітних територіальних типів освітніх моделей. В організаційній субструктурі освіти, тісно пов'язаної з територіальною, дедалі виразніше виявляються тенденції до глобалізації, а трохи пізніше – і до інтеграції. Все більш помітну роль починають грати міждержавні та наднаціональні інститути (Рада Європи, Міжнародний банк реконструкції та розвитку тощо), а також транснаціональні корпорації. Як і структури загалом, кожній із субструктур світової освіти притаманні стабільність, інерційність, динамічність.

Переходу на технологічне спрямування в освітньому розвитку, що притаманне постіндустріальному періоду в суспільстві, ймовірно, сприятимуть в освіті додаткові структури, що змінять існуючі, оскільки освіта – частина світового господарства, один із провідних його елементів.

У той же час дещо інший погляд на структурний характер світової освіти пропонує В. Гінецинський. Він зазначає, що освітній процес «постає як різноманіття співіснуючих і/або змінюючих один одного специфічних структур соціальної взаємодії різного масштабу, що забезпечують зрештою становлення єдиної людської цивілізації» (Гінецинский, 1997, с. 12). Найменшою структурною одиницею такої взаємодії вважається діада «вчитель-учень», а найбільшою – світовий освітній простір. При цьому структурна одиниця «вчитель-учень» не менш складна і цікава як предмет наукового дослідження, ніж найбільша структурна одиниця освітнього процесу, вже тому, що і вчитель, і учень є носіями власних внутрішніх світів.

Спільним, наскрізним, поняттям, яке фігурує та вивчається на всіх без винятку рівнях освітнього простору, є саме поняття «освіта», яке В. Гінецинський у даному контексті ототожнює з поняттям «освіченість». Безумовно, його значення змінюється залежно від рівня розгляду освітнього простору.

Тому необхідно уточнити аспекти розгляду такого явища, як єдиний світовий освітній простір. З. Батюкова пропонує наступний погляд на нього як на об'єкт педагогічного дослідження:

– єдиний світовий освітній простір – один з провідних факторів безперервності освіти за умови збереження основних елементів його системи, що дає формально рівні освітні можливості;

– єдиний світовий освітній простір – сукупність глобальних компонентів змісту, засобів і методів навчання, характерних для світової спільноти загалом під час передачі культурного та наукового досвіду від старших поколінь до молодших (Батюкова, 1996, с. 101).

Світова освіта функціонує у певному просторі, одночасно формуючи її. А. Лиферов пропонує власне, більш цілісне визначення світового освітнього простору, що відбиває неоднозначний характер цього явища: «Світовий освітній простір – це просто місткість безлічі національних освітніх просторів, це «місце», де задаються і реалізуються через всю сукупність освітніх інститутів та відповідних органів управління основні цілі національної та світової освітньої політики, де функціонують специфічні зв'язки та відносини між державами та їх освітніми системами, спрямовані на повномасштабне розширення можливостей розвитку особистості» (Лиферов, 1997, с. 107). Можна сказати, що світовий освітній простір складається з безлічі взаємодіючих освітніх просторів різних рівнів:

- 1) муніципального (міського);
- 2) місцевого (в області, провінції, штаті);
- 3) регіонального (на частині території великих країн, що охоплює кілька областей, провінцій, штатів);
- 4) національного (державного);
- 5) макрорегіонального (у групі країн, об'єднаних загальними історичними, культурними, освітніми традиціями);
- 6) загальносвітового (глобального).

При цьому на перших трьох рівнях світовий освітній простір передбачає наявність двох складових: системи освітніх установ усіх ступенів та системи служб, які забезпечують ефективну діяльність цих освітніх закладів (психологічна, методична тощо).

Становлення та розвиток світового освітнього простору обумовлені впливом деяких історично сформованих механізмів. Насамперед, це

стійкість традиційних систем освіти та виховання. Вона забезпечувалася панівними моральними, релігійними, правовими нормами, і навіть основою будь-якої еволюції – історичною наступністю.

Не менш важливим механізмом освітніх процесів є взаєморозуміння як один із способів існування цивілізацій. Саме через взаєморозуміння досягненнями світової освіти та культури стали техніка римлян, театр і математика греків, папір і порох китайців, російське радіо і т. п. Наскільки б сильно та чи інша цивілізація не прагнула б до «закритості», ізольованості від інших, вона не в силах була б протистояти поширенню найважливіших відкриттів та моральних цінностей (Tsybulko et al., 2021, с. 98).

За допомогою взаєморозуміння функціонує і третій механізм – взаємозбагачення. В його основі – не просто запозичення, а соціальна та культурна адаптація багатьох явищ до умов і потреб певної частини світового освітнього простору.

Швидкий розвиток науки і техніки, поступова взаємозалежність і взаємодія окремих регіонів світу, глобальна інфосфера, яка ще формується, змінюють характер відносин освітніх систем у ході формування єдиного освітнього простору (Fedorova et al., 2021, с. 9). Поряд із традиційними, вступають у дію і нові механізми та фактори, що мають глобальну, загальнолюдську природу в умовах формування світового освітнього простору та є реальною потребою світового співтовариства.

Важливим фактором, що сприяє створенню єдиного освітнього простору, є ступінь «відкритості» національних освітніх систем міжнародному співробітництву. Така відкритість виступає показником якісного стану окремих частин світового освітнього простору. Критеріями «відкритості» можуть вважатися, зокрема:

- частка іноземних учнів на різних ступенях навчання;
- інтенсивність та форми участі у великих міжнародних освітніх проектах;
- забезпеченість системи освіти сучасними засобами телекомунікацій.

Хоча визначення такої «відкритості» поки що не існує, її можна характеризувати як стійкий збіг високих потенційних можливостей тієї чи іншої освітньої системи та її прагнення до розвитку міжнародного співробітництва в галузі освіти. Перше притаманне небагатьом освітнім системам, оскільки залежить від фінансових та кадрових можливостей окремих країн; друга особливість є типовою для більшості національних освітніх систем.

Міжнародні дослідницькі проекти є умовою розвитку єдиного світового освітнього простору, і навіть засобом інтеграції до нього освітньої

системи кожної країни. Порівняльний аналіз та узагальнення педагогічного та інтеграційного досвіду різних країн та регіонів, детальне виявлення поглядів на зміст та засоби шкільного навчання дають можливість визначити передумови та тенденції формування єдиного освітнього простору.

С. Рогов зауважує, що «ще однією якістю сучасного освітнього середовища є взаємодія безлічі локальних освічених середовищ, ... що створює схожі освітні ситуації у багатьох країнах та сприяє розвитку сфери освіти загалом» (Рогов, 1997, с. 6).

В останні два десятиліття світова спільнота пред'являє нові вимоги до освітніх систем розвинених країн. Системи освіти в промислово розвинених країнах Північної півкулі дуже активно відгукнулися на такі зміни. Вони розвиваються вдвічі швидше, ніж вся економіка цих держав у цілому, а частка валового національного продукту, передбачена на потреби освіти, у 1960-х роках майже подвоїлася. Для цього періоду була характерна віра в необмежені можливості освіти, але в 1980-х роках вона змінилася критикою змісту та методів, що застосовуються в освіті, а також її результатів, які, як з'ясувалося, не дозволяли людині адекватно оцінювати зміни, що відбувалися, і реагувати на них. У 1980-х роках на Заході почалася технологічна революція та комп'ютеризація в освіті, що докотилися до України лише на початку 1990-х років. Втім, введення комп'ютерів у школі не так прискорило процес пізнання та засвоєння соціального досвіду, скільки полегшило доступ до інформації та можливість нею користуватися, а також полегшило засвоєння матеріалу.

Увага громадськості до цих проблем призвела до глибокого переосмислення ролі, функцій і завдань навчання, а також до перегляду структури єдиного світового освітнього простору. Відомо, що сьогодні шлях до зміни цивілізацій проходить через інформатизацію суспільства. Але для приросту інформаційних ресурсів традиційних технологій, а саме: усного та письмового мовлення, вже не достатньо, а тому й освіта у всьому світі переживає фундаментальну зміну парадигми, і не остання роль у цьому належить інтеграції.

Проблема структурування світового освітнього простору закладена вже в самому існуванні різних, часом взаємовиключних підходів до здійснення такого роду структурування. Наприклад, найчастіше диференціація та структурування світових освітніх систем розглядається з погляду географічної приналежності системи до того чи іншого економіко-географічного регіону, або через визначення меж поширеності домінантних культурологічних, а отже, і освітніх стереотипів, моделей. Як мінімально показова одиниця при вивченні проблеми структурування світової освіти

виступає загальнонаціонально-державна система освіти. Ідея полягає у визначенні подібних та різних аспектів між окремими системами та у формулюванні узагальненої структури, відповідно до якої світовий освітній простір постає у вигляді обмеженої кількості регіонів, які якісно відрізняються характером своїх освітніх систем.

Певну допомогу у структуруванні світового освітнього простору, очевидно, має надати звернення до основних документів, що відображають нормативно-правові умови функціонування національних освітніх систем.

Одним із таких документів є закон України «Про освіту» (Про освіту, 1997, с. 16). Відповідно до закону, освіта є цілеспрямованим багатоступеневим процесом, по завершенні якого видається документ, що засвідчує певні права власника цього документу: на продовження освіти чи здійснення професійної діяльності. Поняття «система освіти» розкривається через складові її елементи, а саме: освітні програми, стандарти, установи різного рівня, і навіть органи управління ними. А отже, система освіти може бути оцінена через співвідношення типів освітніх установ, механізми розробки освітніх програм, стандартів, способів визначення результативності освіти.

У національних та міжнародних документах про освіту особлива увага приділяється вищій школі. Суспільство все більше ґрунтується на знаннях, тому вища освіта та наукові дослідження стають найважливішим компонентом сталого розвитку людини, націй та всього світового співтовариства загалом. У документі ЮНЕСКО «Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття» (1998 рік) наголошується, що «на порозі XXI століття ми є свідками безпрецедентного попиту на вищу освіту та її широку диверсифікацію поряд із дедалі більшим усвідомленням її вирішального значення для соціально-культурного та економічного розвитку та створення такого майбутнього, в якому молоді покоління повинні будуть опановувати нові навички, знання та ідеї» (Международные нормативные акты, 2013, с. 518). У зв'язку з цим перед самою вищою освітою постають великі завдання, що вимагають її оновлення і перетворення, в тому числі і через інтеграцію.

Під вищою освітою розуміються «всі види навчальних курсів, навчання або підготовки для наукових досліджень на високому рівні, які надаються університетами або іншими навчальними закладами, які визнані як навчальні заклади вищої освіти компетентними органами державної влади».

Ця ухвала була затверджена Генеральною конференцією ЮНЕСКО на 27-й сесії у листопаді 1993 року в «Рекомендаціях про визнання навчальних курсів та свідоцтв про вищу освіту». ЮНЕСКО приділяє серйозну увагу

проблемам освіти, її актуальним тенденціям, у тому числі і інтеграції. У «Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI століття» зазначається, що кожній навчальній програмі, а також процесу навчання у ЗВО має бути притаманний міжнародний аспект. Його невід’ємні компоненти – обмін викладачами та студентами, багатомовність.

У цій же Всесвітній декларації вказується на те, що «принцип солідарності та справжнього партнерства між вищими навчальними закладами всього світу має вирішальне значення для освіти та підготовки кадрів у всіх сферах, що сприяє усвідомленню глобальних проблем» (Международные нормативные акты, 2013, с. 324). Йдеться про партнерство, яке однаково відповідає інтересам та потребам сторін, що сприяє спільному використанню знань та навичок, незважаючи на державні кордони, та приносить користь насамперед найменш розвиненим країнам. Учасники конференції підкреслюють, що заклади вищої освіти, будучи складними системами та взаємодіючи з іншими, не менш складними системами, що оточують їх, не тільки зазнають впливу середовища, але й самі активно на нього впливають, впливають на більшість сучасних процесів, серед яких інтеграція чи не найпотужніша.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що освіта, яка має ціннісні характеристики, безсумнівно, є системою. Це система освітніх – державних та приватних, неформальних, альтернативних – установ, які різняться як за рівнем, так і за профілем. Її системоутворюючі якості – гнучкість, динамічність, варіативність, адаптивність, стабільність, наступність та цілісність.

Організаційна структура світової освіти тісно пов’язана з її просторовою структурою. У ній так само сильно відчуються тенденції до глобалізації та інтернаціоналізації. Сучасний перехід у розвиткові світової освіти на технології навчання, властиві постіндустріальному етапу цивілізації, на нашу думку, породить у ньому й нові організаційні структури міжнародного характеру.

Висновки. Таким чином, означені у статті тенденції сучасного розвитку системи вищої освіти виштовхують до нової парадигми освіти, ключову роль у якій відіграє інтеграція, комунікація та поліструктурність. Відкритість системи вищої освіти виявляється в постійному оновленні та прийнятті нових викликів, що і є перспективою подальших досліджень.

Література

1. Fedorova Y., Tsybulko O., Davidov P. Innovations in the interdisciplinary discourse of education. *Digital transformation of society: theoretical and applied approaches*. Publishing House of University of Technology. Katowice, 2021. P. 7-12. URL:

- <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/9d1ba2e16e3a24a09ada977653a6e62b.pdf> (дата звернення: 13.10.2021).
2. Tsybulko O. et al. Metodologia paradigmática dos fenômenos educacionais modernos. *Laplage Em Revista*, 2021. № 7 (3B). P. 97-104. URL: <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/1496> (дата звернення: 13.10.2021).
  3. Батукова З. И. Интеграция России в мировое образовательное пространство. *Педагогика*. 1996. № 3. С. 98-102.
  4. Гинецинский В. И. Проблема структурирования мирового образовательного пространства. *Педагогика*. 1997. № 3. С. 10-15.
  5. Лиферов А. П. Интеграция мирового образования – реальность третьего тысячелетия. Москва, 1997. 216 с.
  6. Лихачев Д. С. Я вспоминаю. Москва, 1991. 253 с.
  7. Лысенко В. Концепция глобального образования. *Народное образование*. 1993. № 7/8. С. 3-6.
  8. Международные нормативные акты ЮНЕСКО. М, 2013. 779 с.
  9. Про освіту: закон України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.09.2021)
  10. Рогов С. М. Наука – всегда бремя для государства. *Независимая газета*. 1997. 19 февр. С. 6.

References

1. Fedorova, Y., Tsybulko, O., & Davidov, P. (2021). Innovations in the interdisciplinary discourse of education. *Digital transformation of society: theoretical and applied approaches*. Publishing house of university of technology, 7-12. Katowice. Retrieved from <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/9d1ba2e16e3a24a09ada977653a6e62b.pdf> (date of appeal: 13.10.2021) (eng).
2. Tsybulko, O., Semashko, T., Zhukova, H., Yaroshenko, A., & Shapovalova, I. (2021). Metodologia paradigmática dos fenômenos educacionais modernos. *Laplage Em Revista*, 7 (3B), 97-104. Retrieved from <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/1496> (date of appeal: 13.10.2021) (eng).
3. Batyukova, Z. Y. (1996). Integratsyya Rossii v mirovoe obrazovatelnoe prostranstvo [Integration of Russia into the global educational space]. *Pedagogika*. 3, 98-102 (rus).
4. Ginyenskiy, V. Y. (1997). Problema strukturirovaniya myrovogo obrazovatelno prostranstva [The problem of structuring the world educational space]. *Pedagogika*. 3, 10-15 (rus).
5. Liferov, A. P. (1997). *Integratsyya mirovogo obrazovaniya – realnost tretogo tysyacheletiya* [Integration of world education – reality of the third millennium], 216, Moscow (rus).
6. Lykhachev, D. S. (1991). *Ya vspominayu* [I remember], 253. Moscow (rus).
7. Lysenko, V. (1993). Kontseptsyya globalnogo obrazovaniya [Global education concept]. *Narodnoe obrazovanie*, 7/8, 3-6 (rus).

8. Mezhdunarodnye normativnye akty YuNESKO [International normative acts of UNESCO] (2013). Moscow (rus).
9. Pro osvitu: zakon Ukrainy [About education] (2017)ю *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 38-39, st. 380. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (date of appeal: 27.09.2021) (ukr).
10. Rogov, S. M. (1997). Nauka – vseгда bremya dlya gosudarstva [Science is always a burden on the state]. *Nezavisimaya gazeta*. February, 6 (rus).

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ

П. Г. Давыдов, О. С. Цыбулько, М. И. Харламов

В статье охарактеризованы современные тенденции развития высшего образования, учитывая доминантную роль концепции устойчивого развития. Поскольку образование является неотъемлемой частью современного мира и призвано обеспечивать потребности разных и многочисленных членов общества, функции и роль образования также важны и значительны. В наиболее общем виде роль образования в обществе состоит в социализации и инкультурации его членов, то есть приобщении к культуре. Именно образование обеспечивает передачу общезначимых знаний и концептов социального опыта, нравственных ценностей и нравственных норм от старших поколений к младшим. Не менее значимы другие функции образования: коммуникативная и когнитивная. Коммуникация посредством образования происходит более целенаправленно и индивидуализированно, чем через средства массовой информации – печатные и электронные или выразительные средства, свойственные разным жанрам искусства. Наконец, когнитивная функция образования состоит в содействии познанию мира, передаче информации.

В современных условиях, когда существенно возрастают целостность, сложность и интеграционный потенциал мирового сообщества, уровень антропогенного воздействия на окружающую среду, а также масштабы и темпы социальных изменений, любое даже небольшое отставание в человеческом развитии может вызвать очень неблагоприятные последствия. Конкретно образование призвано не допустить этого разрыва в темпах конфигураций. Ответом образовательной системы на эту потребность современного мира становится формирование целостного мировоззрения, предполагающего новый образ мышления, а значит – и действия человека, знающего, понимающего общество, умеющего жить в современном мире с его многообразием культур и стилей жизни, преодолевающего собственные стереотипы, осознающего долгосрочные последствия своей деятельности, способного дать адекватную оценку актуальным процессам жизни.

Следовательно, обозначенные в статье тенденции современного развития системы высшего образования выталкивают в новую парадигму образования, ключевую роль в которой играет интеграция, коммуникация и полиструктурность.

Открытость системы высшего образования проявляется в постоянном обновлении и восприятии новых вызовов, что является перспективой дальнейших исследований.

Ключевые слова: *высшее образование, устойчивое развитие, интеграция, коммуникация, полиструктурность.*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION: CURRENT TRENDS

P. H. Davidov, O. S. Tsybulko, M. I. Kharlamov

The article describes the current trends in the development of higher education, given the dominant role of the concept of sustainable development. Education is an integral part of the modern world and is designed to meet the needs of diverse members of society, the functions and role of education are also important and significant. In the most general form, the role of education in society is the socialization and inculturation of its members. Education ensures the transfer of general knowledge and concepts of social experience, moral values and ethical norms from the older generations to the younger ones. No less important are the other functions of education: communicative and cognitive. Communication through education is more purposeful and individualized than through the media - print and electronic or through the expressive media inherent in different genres of art. Finally, the cognitive function of education is to promote knowledge of the world, the transmission of information. In modern conditions, when the integrity, complexity and integration potential of the world community, the level of anthropogenic impact on the environment, as well as the scale and pace of social change, any, even a small lag in human development, can cause very adverse consequences, education is designed to prevent this gap in the pace of change. The answer of the educational system to this need of the modern world is the formation of a holistic worldview, which provides a new way of thinking, and hence - the actions of a person who knows, understands society, knows how to live in a modern world with its diversity of cultures and lifestyles. long-term consequences of its activities and is able to give an adequate assessment of current life processes.

Thus, the trends of modern development of the higher education system outlined in the article push to a new paradigm of education, in which integration, communication and polystructurality play a key role. The openness of the higher education system is manifested in the constant updating and perception of new challenges, which is a prospect for further research.

Key words: *Higher education, sustainable development, integration, communication, polystructurality.*

Давидов Павло Григорович – кандидат філософських наук, доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін № 1 Донецького національного медичного університету (м. Лиман, Україна). E-mail: paul_davidov-070@ukr.net

Давыдов Павел Григорьевич – кандидат философских наук, доцент кафедры языковых и гуманитарных дисциплин №1 Донецкого национального медицинского университета (г. Лиман, Украина). E-mail: paul_davidov-070@ukr.net

Davydov Pavlo Hryhoroych – PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Linguistics and Humanities № 1, Donetsk National Medical University (Lyman, Ukraine). E-mail: paul_davidov-070@ukr.net

Цыбулько Ольга Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету (м. Маріуполь, Україна). E-mail: ostsybulco@ukr.net

Цыбулько Ольга Сергеевна – доктор педагогических наук, профессор кафедры педагогики и образования Мариупольского государственного университета (г. Мариуполь, Украина). E-mail: ostsybulco@ukr.net

Tsybulko Olha Serhiivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy and Education, Mariupol State University (Mariupol, Ukraine). E-mail: ostsybulco@ukr.net

Харламов Михайло Іванович – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України (м. Харків, Україна). E-mail: mike1982kharlamov@gmail.com

Харламов Михаил Иванович – доктор исторических наук, доцент, доцент кафедры социальных и гуманитарных дисциплин Национального университета гражданской защиты Украины (г. Харьков, Украина). E-mail: mike1982kharlamov@gmail.com

Kharlamov Mykhailo Ivanovych – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines, National University of Civil Society of Ukraine (Kharkiv, Ukraine). E-mail: mike1982kharlamov@gmail.com